

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר** ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
רחם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה החשובה הודפת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר** ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב אדר א' תשע"ד | יום פד/ב אפי' ספק שבת אחרת

גליון מס' 767

מסכת יומא פ"ו - סוכה ה' ♦ מעשר שני ג', א' - ג', ו'

בס"ד, ב' אדר א' תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ סוכה למעלה מעשרים אמה
- ♦ סוכה באוויר
- ♦ כיצד נחרטו המילים "קדש להשם" על ציץ הזהב?
- ♦ דעת חכמים לא התערעה בעקבות עדות ראייה!

- ♦ חילול שבת וחג מפני פיקוח נפש עתידי
- ♦ החלפת בלון חמצן לפני הזמן
- ♦ "זדונות נעשות לו כזכויות" - כיצד?
- ♦ הקדמה למסכת סוכה

דבר העורך

לווייה

אד עלה מן האדמה.

חום הקיץ העפיל מעלה והבריות הילכו באיטיות, נמלטים בהרהוריהם אל ביתם הקריר. ההבל שעלה מן הקרקע והאובך שהסתבך עליה כאדי בישול, יכולים היו להטעות ולגרום למחשבה, כי האדמה החמה היא המבעירה את השמש ממעל.

זלת אחורית נפתחה בחריקה צורמת.

מאן זהו הנס לכל עבר את התרנגולים המתקלים, הכבודה נישאה בקושי דרך הפתח הצר, והתהלכה יצאה בחשאי מן הצריף שבפאתי העיירה.

אשה זקנה כפופת-גו, שרכה את צעדיה אחר השיירה הקודרת, מפרנסת את אזני העוברים ושבים בקולות נהי, שבר, צער ואבל. כעבור זמן-מה, הליטה את פניה ברדיד שחור, כמסתרת מפני המציאות, פסקה מהמייתה והמשיכה לפסוע בצייטנות, כמו חלפה בה ההכרה כי עליה להודות על כך שהיא עדיין עושה את זרכה על רגליה, ומה לה כי תלין.

ששה אנשים אפופי צער אחזו במוטות המיטה, מקנחים מידי פעם את הדמעות שנקוו בעיניהם, כמתחרטים על גילויי הצער הפומביים, אך מיד תפסו את מקומן דמעות גדושות וכרסניות מאלו שנספגו זה עתה במטליותיהם.

גדול היה הצער.

רב היה החום.

טלית מצהיבה מימי שמש ומלילות רוויי טל כיסתה על הגוש, שבהגיחו לעולם הזה הביא עמו רעננות ושמחה, ובלכתו הותיר אחריו יגון ואנחה.

י"ו ע"ב אדר א' תשע"ד | יום פד/ב אפי' ספק שבת אחרת

חילול שבת וחג מפני פיקוח נפש עתידי

בדפים אלו לומדים סוגיות העוסקות בהרחבה בענייני פיקוח נפש שדוחה את כל התורה כולה, למעט שלש עבירות חמורות, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.

קיימת שאלה פשוטה ובסיסית, העולה ומתבקשת בטיפול בחולה בשבת.

החלפת בלון חמצן לפני הזמן: ניטול לדוגמה חולה הזקוק למיכל חמצן, לא עלינו, ובלעדיו - יחדל לחיות. בעיצומה של השבת הבחין המטפל כי המיכל יתרוקן במהלך השבת, וברור כי עוד לפני מוצאי שבת יהא צורך להחליפו, אף אם הדבר כרוך בחילול שבת. האם הוא רשאי להחליפו עוד לפני הגיע מועד החלפתו, או שמא אין להקדים את חילול השבת, ועליו להמתין עד שיתממש הצורך בביצוע האיסור.

יסוד הספק הוא איזה מצב מגדיר את הרגע הנתון כ"פיקוח נפש הדוחה את כל התורה". האם האיסור הותר רק ברגע שבו אי עשיית האיסור תגרום סכנת נפשות, או שמא ברגע שבו יודעים בבירור כי יש צורך לעשות מלאכה זו בשבת - הותר האיסור, אף על פי שרגע הסכנה עוד לא הגיע.

חילול שבת עבור מי שיהיה חולה: חקירה זו מסתעפת גם באופן נוסף: אף אם נניח שהותר לחלל עתה שבת עבור פיקוח נפש שיתרחש בעוד שעות אחדות ביום השבת, יש לדעת אם האיסור הותר דווקא אם החולה נמצא כבר כעת במצב מסוכן, או שמא גם אם ידוע בבירור כי אדם בריא יהא עוד שעות אחדות במצב של חולה, כגון, יולדת העתידה בבירור ללדת במהלך השבת, מותר כבר כעת לעשות את הפעולות הנחוצות עבורה.

בדיון סבוך מזה הסתפק החפץ חיים זצ"ל (ביאור הלכה סימן שד"מ, ד"ה מצומצמת, ובספר מחנה ישראל סוף פ"ה), לגבי יהודי שגוייס לצבא נכרים, ומפקדיו הודיעוהו כי ביום השבת עד שעה פלונית עליו לבצע מלאכה מסויימת. עתה הוא עומד בבין השמשות, המוגדר כספק יום ספק לילה, ובאפשרותו לבצע את המלאכה כבר כעת. מחד גיסא, הן עכשיו ספק שבת ספק חול, וראוי לעשות את המלאכה כעת, שהרי אחר כך וודאי יעבור על האיסור. מאידך גיסא, מניין שמוותר להקדים את חילול השבת? עתה ישמור על השבת, ולכשיגיע הרגע - יחללה.

החפץ חיים נותר בספק בשאלה זו. אולם הנצי"ב מוואלאז'ין זצ"ל סבור כי אין כל מניעה להקדים חילול שבת שממילא אמור להתבצע בשבת זו. לא זו בלבד, אלא שלדעתו גם אם חלים שני ימי שבתון סמוכים, ששניהם אסורים מן התורה [אך הראשון קל מן השני], כלומר, יום טוב חל ביום שישי, ויודעים כי בשבת יצטרכו לבצע מלאכה אסורה - עדיף וראוי להקדים ולבצע ביום טוב, שאיסורו פחות מאיסור חילול השבת [איסור מלאכה ביום טוב הוא "לאו" ועל מלאכה בשבת ענושים כרת וסקילה].

בין המתייחסים לדבריו נמנה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' ס"ט), והוא חולק על הדברים בכל תוקף. לדעתו, אפילו בו ביום אין להקדים חילול שבת, אלא

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל יצחק הלוי גרוס** ז"ל
ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע ה' באדר ב' תשס"ג
תנצב"ה
הנוצח ע"י בנו ידידנו
ר' שלום יקותיאל יהודה גרוס שיחי

צעילוי נשמת

גב' **דבורה זליכוב** ע"ה
ב"ר מרדכי ראובן הלוי פסל ז"ל
נלב"ע ר"ח אדר ב' תשס"ה
תנצב"ה
הנוצחה ע"י ידידנו הר"ר **שמחה רשף**
ומשפחתו שיחי, משפחות **זליכוב** שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **בנימין בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב ובת שבע ז"ל
נלב"ע ב' באדר תש"א
תנצב"ה
הנוצח ע"י המשפחה שיחי

יש לבצעו בבוא עיתו. טעמו, כי יש להמתין, שמא ואולי יתרחש דבר מה שיגרום לכך שלא יהא צורך לחלל את השבת [כמובן, במקרה שהזחייה אינה גורמת לכל חשש סכנה].
 בספר הלכה ורפואה (ח"ד עמוד קע"ג) מובא, כי הגאון רבי יוסף שלו אלישיב זצ"ל הורה, כי במקום שיש צורך, מותר להקדים את חילול השבת ולהחליף את בלון החמצן מוקדם יותר, אך אין לעשות מלאכה מיום שבתון אחד למשנהו, שכן, אין לחלל את השביתה האחת, לצורך פיקוח נפש של יום אחר.

דף פ/ב אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות.

"זדונות נעשות לו כזכויות" - כיצד?

"אמר ריש לקיש, גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות". עוד אמר ריש לקיש: "גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות". הגמרא מסבירה, כי בתשובה מיראה הזדון הופך לשגגה, ובתשובה מאהבה הזדון הופך לזכות!

הא ניחא, זדונות נעשות כשגגות, אפשר להבין, כי חומרת העבירה פוחתת. ברם, כיצד יתכן שעבירה בזדון תחשב כזכות. מה הגיון בדבר?

גדול מפרשי אגדות חז"ל, המהרש"א, מביע את התמיהה במשפט קצר: "דבר תמוה - דנמצא חוטא נשכר". מחמת גודל התמיהה הוא מפרש, כי כוונת הדברים שהעושה תשובה מאהבה, בוודאי מרבה בעשיית מעשים טובים מאהבתו את הקדוש ברוך הוא, אף יותר מן הצורך הנדרש לכפרת חטאו. על כך אמר ריש לקיש, כי השב בתשובה מאהבה, זוכה שעומדים לזכותו מעשים טובים רבים. ברם, מפרשים רבים הבינו את דברי ריש לקיש כפשוטם, ולפיכך הם מפלסים הסברים אחרים כדי להבינם.

מהר"ם חביב מבאר (בתוספת יום הכיפורים), כי הן ידוע שהעובר עבירה וטעם את טעמו של החטא, עומד מעתה בנסיון גדול יותר שלא לעבור עבירה זו, מאדם שלא עבר עליה מעולם. מעתה, יהודי שעבר עבירה ובכל זאת שב בתשובה שלמה מאהבה, זדונו הוא זכותו, כלומר, יצרו מטהו לעבור שוב את העבירה, ובכל זאת הוא פורש הימנה ושב בתשובה שלמה - הזדון יוצר זכות.

ביאור נפלא כותב הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל, בספרו כוכבי אור (עמוד קל"ח-קל"ט), באמצעותו הוא משמיט את בסיס הקושיה. הננו מניחים כי "זדונות נהפכות לזכויות", היינו: מעשה העבירה הופך למעשה מצווה. הס מלהזכיר! הדבר אינו אפשרי. לא יתכן שאדם שאכל מאכל אסור, נחשב מעתה כאילו אכל כזית מצה בליל הסדר.

כך היא כוונת דברי ריש לקיש: כידוע, אדם אינו מקבל שכר על כך שבכל רגע אינו עובר עבירה. אולם העומד בפני פיתוי וניסיון, ונמנע מעשות העבירה - זוכה לשכר. מעתה, אדם שעבר עבירה מפני שלא עמד בפיתוי, וכעת שב בתשובה שלמה מאהבה, הרי ממרק את עוונותיו, מעשה העבירה כלא היה, והוא כמי שעמד בנסיון ולא עבר את העבירה...

ברי, הוא מוסיף, כי אדם שעבר עבירה ללא פיתוי, אף כי יחזור בתשובה, לא ייפכו עוונותיו לזכויות. עוונותיו וחטאיו יימחקו כלא היו, אך "זכויות" יש רק לעובר עבירה מפני נסיון ושב בתשובה שלמה.

באותה דרך יש להבין גם את המבטל מצוות עשה. אחר ששב בתשובה לא הפך ביטול המצווה לזכות, אלא נמחל עוון ביטול המצווה באופן מוחלט, עד שנחשב כמי שקיים את המצווה בפועל. אך אינו "חוטא נשכר", שאינו נשכר יותר מאדם שקיים באמת את המצווה.

הקדמה למסכת סוכה

לומדי הדף היומי מתחילים השבוע בלימוד מסכת סוכה.

חג הסוכות מתייחד משאר המועדים בריבוי המצוות שבו. בנוסף למצוות השמחה, הראיה והחגיגה, המשותפות לכל החגים, יש בו מצוות ישיבה בסוכה; נטילת ארבעת המינים; נטילת ערבה במקדש; ניסוך המים ושמתח בית השואבה בבית המקדש. בפסח, לשם השוואה, אין כל מצוות עשה מיוחדת במהלך החג, מלבד מצוות ליל הסדר, פסח, מצה ומרור.

חג הסוכות מתאפיין גם בכך שהוא האחרון במערכת הרגלים - פסח שבועות וסוכות, והוא גם חותם את מערכת מועדי חודש תשרי - "הימים הנוראים" ראש השנה יום הכיפורים וחג הסוכות. מסכתנו דנה בכל מצוות החג לפרטיהן.

הנושא הראשון הוא מצוות סוכה, הנחלק לדיני עשיית הסוכה ולדיני הישיבה בסוכה ודרך קיום המצווה. הפרק הראשון ומקצת הפרק השני, עוסקים בדיני עשיית הסוכה, קרי: הסכך והדפנות, כשחלק מהדינים שייכים לסוכה בפרט ואחרים שייכים לגדרי מחיצות שבכל התורה בכלל. בפרק השני נידונים דיני ישיבת סוכה: מי חייב בה, אימתי חייבים בה, מספר הסעודות שחייבים לאכול בה בחג, ועוד.

הנושא השני הוא נטילת ארבעת המינים. אף כאן נידונים דיני ארבעת המינים, הלולב, האתרוג, ההדס והערבה, לצד דיני נטילתם. הפרק השלישי פותח בכשרות המינים: מה דין לולב או אתרוג יבשים, גזולים, אתרוג שהשתנה מראהו, ערבה שנשרו עליה, הדס שנקטם ראשו, ומהו ההדס בכלל, ועוד. בפרק זה מפורטים דיני הנטילה וזמנה, במקדש ובמדינה, בשבת ובחול, בתפילה ובהלל.

בפרק הרביעי, פרק "לולב וערבה", אנו מתוועדים למצוות "ניסוך המים" שבמקדש, וכן למצוות ערבה שחובתה במקדש מדי יום. שתי המצוות הללו הן מדאורייתא, ונמסרו בהלכה למשה מסיני.

- מלווים בודדים, מדוכדכים עד דכא, התלוו והצטרפו אל השיירה, תוך כדי החלפת מילים ונענועי ראש המביעים יותר מן המילה הנאמרת.
- "זהו".
- "כן".
- "נגמר".
- "נורא".
- "ככה זה".

התהלכה עצרה באחת.

איש בעל ארשת פנים רצינית מעוטרת בזקן שיבה, ניצב ליד המיטה והחל לשאת דברים שיש בהם כדי לעורר את הבריות לחשב חשבונן של עולם ולהיטיב את מעשיהם. הוא לא התחשב בכך שקהל מאזיניו המועט מסוגל לשמעו היטב גם אם ילחש את דבריו. עפעפי הגדולות סגרו על עיניו והוא נשא את קולו ברמה, משל היה עומד בפני קהל אלפים הצמא למוצא פיו וקולו הרועם התגלגל בין הבתים הישנים חרוכי השמש הקופחת, והרעיד את בעלי החיים משנת הצהרים שכפה עליהם לגלגל החמה. מפעם לפעם עצר את דבריו, השמיע אנחה כבושה, מחט את אפו ותוך כדי כך הביט לאחוריו בזריזות, ושב לעורר את הקהל בדברי כיבושין.

הישישה הדוממה החלה להראות סימני קוצר רוח והמיטה נישאה שוב בדרכה אל המקום שבו ממתניים בדומיה לתחיית המתים.

אך יצאו מגבול העיירה, ודווקא היא היתה הראשונה שפרצה בצחוק בלתי נכבש, הסירה את רדידה השחור מעליה ופנתה לבעלה, "חייקל, כזה הספד עוד לא שמעתי מעולם".

הימים ימי מחסור ורעב, ויהודים נאלצו לעסוק בדברים בלתי ליגאליים, אחר שנאסר עליהם העיסוק במלאכות שונות. משפחה זו התמחתה בהברחת הגבול, באמצעות עריכת לוויית מדומות. "**החבילה**", כפי שהם קראו לה, סודרה בדמות אדם על מיטת נפטרים, ומפעם לפעם היו בני המשפחה מלווים לדרכה האחרונה "חבילה" זו או אחרת.

ידוע ידעו כי השוטרים פוקחים עין על מעשיהם, אך לא נמצא שוטר שההין לגשת ולצוות על בני משפחה אבלים לפתח את קשרי התכריכים ולהוכיח כי בר מינן הם מלווים.

עם התרחקם מן העיירה גבר הצחוק.

שוטר שעקב אחריהם עצר אותם בחרון זעם והפעם החלו לבכות דמעות של אמת. הישישה מיררה בבכי, ששת האוחזים במיטה רטטו מפחד ומצער ויתר המלווים נסו על נפשם לכל עבר, כנמלטים מפני המוות.

הם ביקשו, התחננו, בכו, היו מוכנים לתת הכל כדי להשתחרר, אך השוטר השיב להם: "מאוחר מידי. הייתם צריכים לבכות לפני כן..."

עוד דקה אחת של בכי וחיייהם לא היו הופכים לבכי.

יש דברים שאי אפשר להחזיר אחורנית.

אחד מהם הוא לימוד תורה. אין צורך לתאר את הזכות הגדולה של הקובע עיתים לתורה, אך מי הוא זה המסוגל לתאר את צערו של אדם המגיע בבוא יומו לפני בית דין של מעלה, ואינו מסוגל להשיב בחיוב על השאלה "קבעת עיתים לתורה?".
הוא מוכן לתת הכל כדי להשיב את המצב לאחור ולקבוע עיתים לתורה. ללמוד לפחות שבוע אחד בקביעות.

כאן, בעולם הזה, איננו צריכים להחזיר את הגלגל לאחור. אנחנו עדיין מסובבים אותו.
לקביעת עיתים לתורה, פנה למוקד מאורות הדף היומי: 03-5775333.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף פ"ו/ב כסף וזהב שהרביית להם

הצפון אשם בכל

בעת נתינת המלכות בערב יום הכיפורים נאמר שפני המולקה יהיו מוטים לצד צפון. מה טעם? לדעת הט"ז (סימן ר"ז ס"ק י"ד), אין זאת אלא מפני ש"מצפון זהב יאתה". העושר מקורו מהצפון, והעבירות כולן מקורן מתאוות הממון. לרמז על כך מטים את פני המולקה צפונה...

דף ב/א סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה

היתד לסוכה שקבע הגר"א

במוצאי יום הכיפורים

"...וסיפר לי הרב המפורסם מ' ישראל גורדון נ"י רב ביולנא, אשר ראה כי במוצאי יום הכיפורים תיכף בלילה אמר הגאון נ"ע [הגר"א] להגאון החריף מ' דוד שמואל פייביש ז"ל מוילנא: הלא נכון לקבוע תיכף יתד בסוכה כמנהג העולם, לכה איתי ונקיים זאת!

והביאו החדרה, ויקח מסכת סוכה וילמדו כל הלילה מסכת סוכה...

זהו היתד שקבעתי במקום נאמן, אמר לו הגר"א..." (עליות אליהו, הערה מ"ח).

דף ב/א למעלה מעשרים אמה פסולה

עד 120 טפחים

כה מביא הבאר היטב (תרל"ט, א') מקדמונים:

הנביאים האחרונים, חגי, זכריה ומלאכי, בצוותא עם אנשי כנסת הגדולה, הנהיגו "חבטת ערבה" ביום "הושענא רבה" בכל מקום, זכר למקדש.

פרק זה והפרק הבא אחריו, מתארים את מצוות החג: הלולב, הערבה, ההלל, השמחה, הסוכה, ניסוך המים והחליל, כיצד נהגו במקדש ובמדינה, ובאלה ימים מימות החג.

בפרק החמישי אנו לומדים על שמחת בית השואבה בבית המקדש, שמי שלא ראה אותה "לא ראה שמחה מימיו" (משנה נא/א). בפרק מתוארת השמחה בפרוטרוט, ולאחריה נעסוק בעניינים נוספים שבמקדש: התקיעות שתקעו בו ודרך חלוקת בשר הקרבנות בין המשמרות בחג הסוכות ובשאר ימות השנה. חג הסוכות מתייחד גם בקרבנותיו המיוחדים: מספר פרים גדול המתמעט והולך מדי יום [משלושה עשר עד שבעה] ומספר כבשים כפול מיתר המועדים [ארבעה עשר].

לנושא זה היתה השלכה לגבי המשמרות שהקריבו את הקרבנות הללו, ואף בזו תדון המשנה והגמרא. לחג הסוכות מתלווה יום שמיני עצרת, שהוא מבחינה מסויימת חלק מן החג [כגון לענין תשלומי קרבנות חג הסוכות, שאפשר להקריבם בן], אולם הוא נחשב גם "רגל בפני עצמו" לענין "פזר קשב" - סימן המציין את ששת הדברים בהם הוא נבדל מחג הסוכות; אף זאת במסכתנו (מח/א).

יום "שמיני עצרת" מכונה אצלנו "שמחת תורה", על שם שבו מסיימים את סדר קריאת התורה השנתי. ביום זה מרבים בשמחה, בהקפות, בשירה ובריבודים, אולם נוהג זה הונהג לאחר תקופת התלמוד, ולפיכך אינו מוזכר בגמרא.

דף ג/ב היתה גבוהה מעשרים אמה

סוכה למעלה מעשרים אמה

"סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה". כך למדנו במשנה שזו שיטת חכמים, וכן נפסק להלכה.

מה טעם?

שלשה טעמים הובאו בסוגייתנו (ב/א): א. היושב בסוכה אינו מבחין בסכך. ב. בסוכה כה גבוהה הדפנות מצלות מפני השמש ולא הסכך. ג. כדי למקם סכך בגובה כה רב, יש להעמידו על דפנות חזקות והסוכה נחשבת דירת קבע ולא דירת עראי [לגבי הטעם השלישי מבארת הגמרא, כי סוכה בעלת דפנות חזקות אינה פסולה, וכגון, סוכה בתוך בית. אלא שאסרו חכמים סוכה גבוהה, שאין אפשרות לעשותה כי אם באופן של דירת קבע].

איזה חלק פסול בסוכה? אם נבקש להגדיר איזה חלק פסול בסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה, נען, כי התשובה תלויה בטעמים הנזכרים. לפי שני הטעמים הראשונים - הסכך פסול, אם מפני שאין מבחינים בו ואם מפני שאינו מצל על קרקע הסוכה. ואילו לפי הטעם השלישי - לכאורה, מבנה הסוכה בכללותו אינו נחשב "דירת עראי", לפי שדפנותיו חזקות.

דיון זה יבוא לידי ביטוי מעשי, באדם בעל סוכה גבוהה שיקבש לתקנה על ידי הגבהת הריצפה, עד שהפער בינה לבין הסכך יפחת מעשרים אמה. אם הפסול הוא בסכך, עדיין עליו להוסיף מעשה - לנענע את הסכך, מפני שכלל ידוע הוא בהלכות סוכה [ובדינים נוספים], "תעשה ולא מן העשוי", היינו: יש להניח את הסכך על הסוכה ולא להיפך, והואיל וסכך זה היה פסול, עתה יש להניחו שוב. דא עקא, שבגמרתנו נאמר מפורשות כי אפשר להכשיר את הסוכה הגבוהה על ידי הוספת עפר בקרקעיתה! האם מכאן אפשר להוכיח כי בכך מביעה הגמרא את דעתה לשלילת שני הטעמים הראשונים? בעל קהילות יעקב זצ"ל (סוכה סימן ג) מבאר, כי אין כל הוכחה מגמרתנו, תוך שהוא מציב חידוש מבריק להבהרת העניין.

הבה נכנס לתוך הסוכה הגבוהה ונביט בה היטב.

בעת שאנו עומדים על קרקעיתה אנו אומרים, "סוכה זו פסולה, מפני שסככה גבוה מעשרים אמה". **סוכה באוויר:** לו נמריא מעט בחללה ונהיה בגובה של פחות מעשרים אמה מן הסכך, טעם זה כבר לא יהא תקף לכל הדעות, אם מפני שהסכך אינו בגובה עשרים אמה, וגם מבחינת הדפנות, אין להתייחס אל המשך הדפנות המגיעות עד הארץ, שהן אינן משמשות את העומד בגובה הסוכה. ברם, עדיין נאמר שפסולה היא, מפני שבמקום זה הסוכה נטולת קרקעית ואינה ראוייה לדירה.

מעתה, כאשר בעל הסוכה שפך עפר על קרקעית הסוכה, הוא יוצר קרקע ראוייה לסוכה 'העליונה', שם למעלה, היכן שהסכך אינו פסול, ואין כל סיבה שישוב וינענע את הסכך, שהרי במקום זה מעולם לא היה הסכך פסול... הוא משתמש בסוכה שהיתה כשרה מבחינת הסכך [בבית מדרשנו העירו, כי גם ללא סברה זו אפשר לבאר, כי אין פסול של "תעשה ולא מן העשוי", אלא בפסול בגוף הסכך, כגון שהסכך מחובר לארץ, או פסול בעצם הסיכוך, כגון, חוטט בגדיש. אולם בפסול זה, שאין היושב בסוכה רואה את הסכך, לא מצאנו שנאמר דין "תעשה ולא מן העשוי". ושמה לדעת רבי זירא, שבגובה זה אין הסכך מצל מאומה, חסר בסיכוך עצמו].

דף ה/א וכתוב עליו קדש לה'

כיצד נחרטו המילים "קדש להשם" על ציץ הזהב

ציץ הזהב היה אחד משמונת הבגדים של הכהן הגדול. הציץ היה טס של זהב עליו נחרטו המילים "קדש להשם". ארכו של הציץ היה מאזן לאזן והכהן לבשו על מצחו.

בגמרתנו נאמר, כי המילים "קדש להשם" נכתבו עליו באופן הבא: "השם" - למעלה, ו"קדש" והאות "למד" - למטה, מפני שראוי לכבד את שם השם.

בפירוש גמרתנו רבו השיטות.

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה מרגלית** ז"ל

נלב' ע"ד באדר תרפ"ו

ומרת **מרים מרגלית** ע"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין ברוך המער** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב' ע"א באדר תש"ם

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל

ב"ר אליעזר ז"ל נלב' ע"ג באדר תשנ"א

והרבנית מרת **בתי'ה אליעזרי** ע"ה

ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל

נלב' ע"ז בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

רש"י מפרש כי המילים נכתבו בשתי שורות, זו על גבי זו:

השם קדש ל

גם בתלמוד ירושלמי נאמר, כי שם השם שנכתב על הציץ, דומה למלך היושב על כסאו. אמנם, המשפט כתוב מתחילתו לסופו, אך המילים הללו לא נכתבו כדי שיקראו אותן, אלא גזרה תורה כי תחקקנה על הציץ (עפ"י חידושי הריטב"א, שבת סג/ב).

השם קדש ל

רבינו תם (שבת שם ד"ה וכתב) וראשונים נוספים סוברים, כי "קדש ל" נחקק בתחילת השורה השנייה והמילה "להשם" נחקקה בסוף השורה הראשונה. באופן זה אפשר היה לקרוא את המשפט כתקנו, מתחילתו לסופו, ועדיין היה שם ה' למעלה, כראוי לכבודו (מהרש"א בסוגייתנו).

השם קדש ל

הרשב"א (שבת שם) וראשונים נוספים (ספר הישר בשם רבינו תם, ורבינו בחיי בשם הראב"ד, שמות כח/לו) נוקטים בשיטה שלישית, לפיה בסוף השורה הראשונה נכתב "קדש ל", ובתחילת השורה השנייה נחקק "השם". לדעתם, כוונת הגמרא "למעלה" ו"למטה", היא ששם השם נקרא תחילה, ו"קדש ל" נקרא אחריו.

הרשב"א והריטב"א מציינים, כי עדיפה שיטה זו מפני שבאופן זה המשפט נכתב כתיקנו, ועדיין בא לידי ביטוי כבודו של שם ה'.

נפנה עתה אל עדות מעניינת המובאת בגמרתנו. רבי אליעזר ברבי יוסי העיד, כי בהיותו בשליחות עם ישראל אצל קיסר רומי, ביקר בארמונו וראה את ציץ הזהב של הכהן הגדול, ועליו כתובות המילים "קדש להשם" בשורה אחת!

האם חכמים האומרים כי היו כתובות בשתי שורות, חלקו על עדות זו?

דעת חכמים לא התערערה בעקבות עדות ראייה! המאירי נוקט שאכן כך! "חכמים לא הכישו את הידוע אצלם, אף בעדות ראייה". כלומר, דבר הלכה שקיבלו חכמים מרבתייהם מוסרי התורה, לא עורער ונמחה אפילו מול עדות ראייה נוגדת [לדעתם ציץ זה נעשה שלא כדין].

ברם, הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"ט הלכה א') נוקט, כי גם לדעת חכמים הציץ כשר אף אם נכתבו שתי המילים בשורה אחת, אלא שראוי להקפיד לכתבן בשתי שורות. הרמב"ם אף מוסיף: "ופעמים כתבוהו בשיטה אחת". היו, איפוא, מקרים שבהם נכתבו שתי המילים בשורה אחת, ואין כל סתירה מעדות זו לשיטת חכמים, כי מלכתחילה ראוי להקפיד לכתוב בשתי שורות.

ראוי לציין, כי יש מהאחרונים המבארים כי לדעת הרמב"ם לא נחלקו התנאים כלל, אלא שראב"י ביקש להוסיף, כי דין זה הוא לכתחילה בלבד, ובדיעבד כשר אף בשורה אחת, כפי שראה ברומי (ראשון לציון, שפת אמת, ועוד. אולם, עיין כסף משנה שלא כתב כן).

אפשרות מעניינת הועלתה, לפיה גם לדעת רבי אליעזר ברבי יוסי [ייתכן שחכמים לא נחלקו על דבריו, וכדברי האחרונים הנ"ל], שם השם נכתב גבוה יותר מהמילה "קדש" אך עדיין היו נחשבים ככתובים בשורה אחת. לפי אפשרות זו, הציץ לא היה פס ישר, אלא מרכזו גבוה וצדדיו מעוקלים, וכך המילה "קדש" נכתבה בחלקו הימני של הציץ, ובהמשך, לאחר העיקול, במקום הגבוה, נכתבה המילה "להשם" (ראה תורה שלמה, מילואים לפרשת תצוה סימן ט"ז).

הסוכה מכילה עד 20 אמה שהם 120 טפחים. רמז הוא לתורה שניתנה על ידי ששה משה בהר שלש פעמים ארבעים יום.
ישנה, איפוא, שייכות בין הסוכה וקדושתה, למתן תורה ולקדושת התורה!

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

כרך חדש! מסכתות סוכה-ביצה-ר"ה

עם תמונות בצבע להעמקת הלימוד

חדש! - צבע ייחודי

הדפסה מהודרת של דפי הגמרא עם אותיות מאירות עיניים להקלת הלימוד

- שלש מסכתות בכרך אחד
- מאורות ההלכה - הלכה לכל יום
- מאורות המשנה - משנה מבוארת לכל יום
- איורים מרהיבים וצבעוניים להמחשה ולהקלה על הלומד
- רקע ייחודי לדפי הגמרא

להזמנת הגמרא: 1700-500-151

